

ทัศนนิคม: ปฏิบัติการราชทัณฑ์สมัยใหม่สมัยคณะราษฎร

Penal Colonies: Modern Penal Practices

after the Siamese Revolution of 1932

ศรัญญู เทพสงเคราะห์

Sarunyou Thepsongkraow

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330 ประเทศไทย

Department of History, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, Bangkok, 10330, Thailand

บทคัดย่อ

หน้าตรงข้าม: บรรยายภาพ
เรือนจำภาคธารโต จังหวัด
ยะลา เมื่อ พ.ศ. 2479
ประกอบด้วยเรือนขัง
นักโทษขนาดใหญ่กับพื้นที่
เพาะปลูกที่อยู่ภายในรั้วไม้
ส่วนนอกรั้วไม้เป็นแนวถนน
สายหลักของนิคม อาคาร
สำนักงาน และบ้านพักของ
เจ้าพนักงานทัณฑ์นิคม

ที่มา: University of
Wisconsin-Milwaukee
Libraries, Robert L.
Pendleton Collection

บทความชิ้นนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ของทัศนนิคมสมัยใหม่
ในประเทศไทยนับตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2470 ถึงทศวรรษ 2500 ผ่านแนวคิด
การจัดตั้งและพัฒนารองงานทัณฑ์นิคมหลังการปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475
จากการศึกษาพบว่า การตั้งทัศนนิคมเป็นผลมาจากความพยายามปฏิรูป
ราชทัณฑ์ในระบอบใหม่ภายใต้แนวคิดฝึกลบรรมให้ผู้ต้องขังสามารถแก้ไขฟื้นฟู
เป็นพลเมืองดี นำไปสู่การตั้งทัศนนิคม ณ จังหวัดยะลาและจังหวัดนครราชสีมา
ปฏิบัติการราชทัณฑ์ระบอบใหม่ในทัศนนิคมให้ความสำคัญกับการดำเนินงาน
ทางเศรษฐกิจและการดูแลสุขภาพอนามัยแก่นักโทษ อย่างไรก็ตามจากปัญหา
การควบคุมนักโทษ การบริหารงานทัณฑ์นิคมที่ด้อยประสิทธิภาพ ประกอบกับ
วิกฤตสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้กิจการทัณฑ์นิคมประสบความล้มเหลว อันนำไป
สู่การยุบเลิกทัศนนิคมหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490

คำสำคัญ: ทัศนนิคม, การปฏิรูปราชทัณฑ์, นักโทษ

Abstract

The paper aims to study the history of modern penal colonies in Thailand during the 1930s–1950s by exploring concept, establishment and development of penal colonies. The study

found that modern penal colonies were the result of efforts to penal reform after the Siamese Revolution 1932 under the concept of inmates rehabilitation for good citizenship which led to the establishment of Penal Colonies in Yala and Nakhon Ratchasima Province. Penal practice in penal colonies focused on economic productions and healthcare for prisoners. However, the problem of surveillance prisoners, inefficient institutional management and the crisis of the World War II led to the failure of the penal colonies until the government decided to dissolve the penal colonies after the Coup of 1947.

Keywords: Penal Colonies, Penal Reform, Prisoners

บทนำ

ทัณฑนิคมเป็นสถาบันราชทัณฑ์รูปแบบหนึ่งซึ่งใช้ปรกาการทางธรรมชาติในการควบคุมหรือกักกันผู้ต้องขังภายในพื้นที่ที่กำหนด วัตถุประสงค์หลักเพื่อต้องการฝึกฝนอบรมนักโทษให้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและฟื้นฟูจิตใจให้เป็นพลเมืองดี อันเป็นส่วนหนึ่งในนโยบายราชทัณฑ์ของรัฐบาลคณะราษฎรที่มุ่งหมายจะขยายการดำเนินงานราชทัณฑ์ออกไปให้กว้างขวาง โดยรัฐบาลคณะราษฎรเห็นว่าการใช้แรงงานนักโทษให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจนับเป็นหัวใจสำคัญของการจัดระเบียบราชทัณฑ์ในระบบใหม่ ดังนั้นบทความนี้จึงเป็นการอธิบายถึงจุดกำเนิดและการพัฒนาการของทัณฑนิคมสมัยคณะราษฎร ถัดมาจะพิจารณาปฏิบัติการราชทัณฑ์ในระบบใหม่ภายในทัณฑนิคม โดยเฉพาะการจัดการเศรษฐกิจราชทัณฑ์ซึ่งมุ่งเน้นการให้นักโทษมาเป็นแรงงานที่สร้างผลประโยชน์ให้แก่รัฐ การดูแลสุขอนามัยของนักโทษ ตลอดจนการฝึกอบรมให้นักโทษได้เรียนรู้ทักษะวิชาชีพต่าง ๆ และสุดท้ายเป็นการตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการล่มสลายของทัณฑนิคมหลังประสบปัญหาการดำเนินงานต่าง ๆ ทั้งการหลบหนีของนักโทษ การทุจริตของเจ้าพนักงาน ตลอดจนปัญหาการแพร่ระบาดของรุนแรงของไข้มาลาเรีย ทว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ แนวคิดและนโยบายของรัฐบาลหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 ที่นำไปสู่การยุบเลิกกิจการทัณฑนิคมในท้ายที่สุด

การทดลอง “นิคมนักโทษจรจัด” ก่อนการปฏิวัติ 2475

แรกเริ่มรัฐบาลระบอบเก่าได้ทดลองจัดตั้งนิคมสำหรับควบคุมคนจรจัดและคนต้องโทษหลายครั้งภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองตระเวน อันเป็นผลมาจากความพยายามของรัฐสยามในการจัดระเบียบทางสังคมผ่านการกวาดล้างคนจรจัดและคนต้องโทษหลายครั้งที่ก่อปัญหาอาชญากรรม จนนำไปสู่การประกาศใช้กฎหมายตัดสินคนจรจัดและคนต้องโทษหลายครั้ง เมื่อ พ.ศ. 2451¹ ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่จับกุมและส่งคนทั้งสองกลุ่มไปตัดสินตามหัวเมืองห่างไกลที่มีลักษณะคล้ายกับการเนรเทศภายใน (internal exile) โดยรัฐบาลสยามคาดหวังว่านักโทษเหล่านี้จะเลิกประพฤติชั่วและกลับตัวเป็นคนดีได้ในสภาพแวดล้อมใหม่ ทว่าการส่งนักโทษเหล่านี้ไปยังหัวเมืองกลับสร้างปัญหาให้กับคนในท้องถิ่น เช่น ก่อเหตุทะเลาะวิวาทกับคนท้องถิ่น² หรือชักจูงให้คนท้องถิ่นเป็นโจรผู้ร้าย³ อันเปรียบเสมือน “เป็นการเพาะความชั่วร้ายตามหัวเมือง” ด้วยเหตุนี้กระทรวงนครบาลสมัยรัชกาลที่ 6 จึงเสนอให้นำคนจรจัดและคนต้องโทษหลายครั้งมาควบคุมบนเกาะที่ห่างไกลเป็นการเฉพาะ คือ เกาะไผ่ จังหวัดชลบุรี⁴

โครงการนิคมนักโทษจรจัดที่เกาะไผ่ ออกแบบโดย อริก.เซนต์.เย. ลอซัน ชาวต่างชาติที่รับราชการในกระทรวงนครบาล จัดตั้งใน พ.ศ. 2456 โดยวางอยู่บนหลักการสำคัญ คือ 1) นักโทษต้องสร้างประโยชน์ให้เพียงพอต่อค่าอาหารและเครื่องนุ่งห่ม และ 2) รายได้ที่เกิดจากนักโทษหลังหักค่าใช้จ่ายจะตกเป็นสมบัติของนักโทษ ทั้งนี้กระทรวงนครบาลส่งนักโทษไปอยู่ที่นิคมเกาะไผ่ตั้งแต่ พ.ศ. 2456-2459 รวม 591 คน⁵ โดยทำการเผาถ่าน ปลุกตะไคร้ ปลุกต้นละหุ่งกลั่นน้ำมันขาย อันสะท้อนว่าโครงการนิคมนักโทษจรจัดแห่งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างเป็นนิคมเกษตรกรรม (Agricultural Colony) มุ่งเน้นการควบคุมนักโทษด้วยการใช้ทำงานหนักกลางแจ้งเพื่อ “ดัดสันดาน” ให้เช็ดหลาบ ไม่กลับไปกระทำความผิดอีก ทั้งยังต้องการรวบรวมให้นักโทษจรจัดเข้ามาอยู่ร่วมกันเพื่อสะดวกต่อการควบคุมและป้องกันมิให้ก่อความเดือดร้อนกับสังคมได้ ทว่าการดำเนินงานนั้นกลับประสบปัญหาตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2458 เป็นต้นมา เมื่อนักโทษที่ถูกส่งมายังเกาะมีจำนวนมากกว่าที่รัฐกำหนดถึง 2 เท่า ดังนั้นนิคมเกาะไผ่จึงมีนักโทษแออัดและเริ่มขาดแคลนน้ำดื่มรวมถึงทรัพยากรต่าง ๆ รายได้จากนิคมไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย⁶ ส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการปกครองนักโทษมากยิ่งขึ้น⁷ ดังนั้นรัฐบาลสยามจึงยกเลิกการส่งนักโทษ

จรถัดไปยังเกาะไผ่ และกลับไปใช้วิธีการเนรเทศไปอยู่ตามหัวเมืองเช่นเดิม นับตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2459 เป็นต้นมา⁸

ความล้มเหลวของนิคมนักโทษจรถัดภายใต้การจัดการของรัฐบาล ระบอบเก่าสะท้อนให้เห็นว่า โครงการจัดระเบียบนักโทษจรถัดและคนต้องโทษ หลายครั้งมุ่งเน้นบังคับใช้แรงงานอย่างหนักเพื่อ “ตัดสันดาน” หรือการลงโทษ แก่นักโทษให้เด็ดขาด มากกว่ามุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักโทษ ให้ดีขึ้น นอกจากนี้จากความโหดร้ายทารุณในการทำงานและความยากลำบาก ในการดำรงชีพกลับยิ่งผลักดันให้นักโทษก่อความรุนแรงมากขึ้น จนทำให้นิคม แห่งนี้ถูกยุบเลิกหลังจากดำเนินงานไม่นาน แม้ว่ารัฐบาลสยามจะนำเรื่องนิคม นักโทษมาพิจารณาอีกครั้งในการปรับปรุงเรือนจำสมัยรัชกาลที่ 7 แต่จากปัญหา วิกฤตเศรษฐกิจส่งผลให้รัฐบาลสยามตัดสินใจระงับเรื่องนิคมนักโทษออกจาก โครงการปรับปรุงเรือนจำอย่างไม่มีกำหนด⁹

กำเนิดและการขยายตัวของทัณฑนิคมในระบอบใหม่

หลังการปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475 รัฐบาลคณะราษฎรได้ปฏิรูปกิจการราชทัณฑ์ ครั้งใหญ่ภายใต้แนวคิดการลงโทษเพื่อฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลายเป็นพลเมืองดี อันแตกต่างจากสมัยระบอบเก่าที่มุ่งลงโทษผู้กระทำผิดด้วยความรุนแรงเพื่อ การแก้แค้น โดยรัฐบาลระบอบใหม่ได้นำองค์ความรู้ด้านอาชญาวิทยาสสมัยใหม่ มาประยุกต์ใช้กับกิจการราชทัณฑ์ไทย รวมถึงมีการให้ความรู้และฝึกอบรม นักโทษให้มีทักษะในการประกอบอาชีพหลังจากพ้นโทษ นอกจากนี้รัฐบาล คณะราษฎรยังมุ่งหวังว่าการราชทัณฑ์ในระบอบใหม่จะมีบทบาทสำคัญในการ ส่งเสริมให้เกิดการผลิตสินค้าภายในประเทศเพื่อลดการนำเข้าจากต่างประเทศ โดยอาศัยแรงงานนักโทษในการดำเนินงานด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ในเรือนจำต่าง ๆ ซึ่งรายได้ที่เกิดขึ้นจะช่วยลดค่าใช้จ่ายของกรมราชทัณฑ์และ เป็นเงินตอบแทนให้แก่นักโทษด้วย¹⁰

จากแนวคิดการปฏิรูปราชทัณฑ์ในระบอบใหม่ข้างต้น รัฐบาลคณะราษฎร จึงกลับมาสนใจการควบคุมนักโทษในรูปแบบทัณฑนิคมอีกครั้ง ผ่านการผลักดัน ของสงวน ตุลารักษ์ สมาชิกคณะราษฎรและหัวหน้าแผนกทั่วไป กองผลประโยชน์ กรมราชทัณฑ์ ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจมาจากการศึกษาดูงานราชทัณฑ์ใน ประเทศญี่ปุ่นที่ประสบความสำเร็จอย่างมากในการดำเนินกิจการทัณฑนิคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานในทัณฑนิคมบนเกาะฮอกไกโด ได้พัฒนา

เกาะฮอกไกโดจากดินแดนที่ล้าหลังห่างไกลให้กลายเป็นดินแดนสำหรับการตั้งถิ่นฐานของชาวญี่ปุ่นภายใต้การควบคุมโดยรัฐ เพื่อรองรับการอพยพของเสรีชนชาวญี่ปุ่น¹¹

การจัดตั้งทัศนนิคมตามทศนะของสงวน ตูลารักษ์มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการอบรมฝึกฝนนักโทษให้เปลี่ยนแปลงเป็นพลเมืองดี มุ่งเน้นการฝึกวิชาชีพในทางเกษตรกรรมด้วยการปฏิบัติจริงตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น โดยสงวนมองว่าโครงการทัศนนิคมที่กรมราชทัณฑ์จะตั้งขึ้นควรมีแนวทาง 3 ประการ เริ่มจาก (1) การคัดเลือกนักโทษ ควรคัดเลือกนักโทษที่มีกำหนดโทษเหลือ 4-5 ปี อายุไม่เกิน 50 ปี มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง (2) หากนักโทษประพฤติตัวดีจะอนุญาตให้นำบุตร ภรรยา หรือสามีไปอยู่ในนิคมได้ และจะมีการปันผลรวมทั้งจัดสรรที่ดินให้ เมื่อพ้นโทษแล้วจะจัดที่อยู่ที่ทำกินให้ภายในนิคม และ (3) การเปลี่ยนสภาพเรือนจำ ทัศนนิคมมีกำหนดยุติความเป็นเรือนจำให้กลายเป็นชุมชนเมืองและนักโทษทุกคนจะพ้นโทษในปีเดียวกัน¹²

การเริ่มต้นงานทัศนนิคมสมัยใหม่ที่ธารโต

ทัศนนิคมธารโต จังหวัดยะลา เป็นทัศนนิคมแห่งแรกของประเทศสยาม เนื่องจากกรมราชทัณฑ์ในระบอบใหม่พิจารณาว่า การดำเนินงานเรือนจำแบบเดิมไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้น สภาพของเรือนจำอันเก่าแก่ ทрудโทรมและคับแคบ อีกทั้งเรือนจำแต่ละแห่งต่างตั้งอยู่ในที่ชุมชนทำการขยายได้ยากลำบาก การควบคุมผู้ต้องขังจึงเน้นหนักไปที่การป้องกันผู้ต้องขังหลบหนี รัฐบาลระบอบใหม่จึงเห็นชอบให้มีการปรับปรุงระบบเรือนจำใหม่ด้วยการจัดตั้งทัศนนิคมขึ้นในพื้นที่ว่างเปล่าสำหรับฝึกอบรมผู้ต้องขังที่ยังสามารถแก้ไขฟื้นฟูได้ ดังนั้นกระทรวงมหาดไทยจึงมีคำสั่งไปยังข้าหลวงประจำจังหวัดทุกแห่งให้สำรวจพื้นที่แล้วส่งมาพิจารณา¹³

ปลาย พ.ศ. 2476 กรมราชทัณฑ์ได้รับเหมาจากกรมโยธาธิการเพื่อถางทางและตัดถนนยะลา-เบตง โดยมีคำสั่งให้สงวน ตูลารักษ์เข้าสำรวจพื้นที่ จึงพบว่าพื้นที่บริเวณนี้เป็นป่าทึบ เสียดำชุกชุม หาอาหารการกินลำบาก แต่มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์สำหรับการทำป่าไม้ การกสิกรรม และเหมืองแร่ อันสมควรแก่การจัดตั้งทัศนนิคม¹⁴ ดังนั้นสงวนจึงส่งรายงานผลการสำรวจและเสนอโครงการตั้งทัศนนิคมโดยวางอยู่บนหลักการควบคุมนักโทษที่ผ่อนคลายเป็นทัศนนิคม เน้นการอบรมศีลธรรม และฝึกหัดวิชาชีพให้สอดคล้องกับ

สงวน ตูลารักษ์ (กลาง)
ผู้บัญชาการเรือนจำภาค
ธารโต จังหวัดยะลา
ถ่ายภาพร่วมกับคณะ
ข้าราชการที่เข้าเยี่ยมชม
กิจการทัณฑนิคม บริเวณ
หน้าอาคารบัญชาการ
เรือนจำ เมื่อวันที่
2 กรกฎาคม พ.ศ. 2479
ที่มา: University of
Wisconsin-Milwaukee
Libraries, Robert L.
Pendleton Collection

ทรัพยากรในท้องถิ่น และสร้างรายได้ให้กับกรมราชทัณฑ์เพื่อให้นักโทษทดลอง
ดำรงชีพสุจริตในฐานะพลเมือง ซึ่งจากการพิจารณาของกระทรวงมหาดไทย
ได้เห็นชอบในการจัดตั้งทัณฑนิคมในวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2478¹⁵

ทั้งนี้กรมราชทัณฑ์มอบหมายให้สงวน ตูลารักษ์ เป็นหัวหน้าผู้จัดตั้ง
ทัณฑนิคมที่จังหวัดยะลา โดยเลือกเฟ้นนักโทษเด็ดขาดจากเรือนจำกองทัพอากาศ
และกองมหันตโทษจำนวน 59 คน มาเป็นแรงงานนักโทษชุดแรกในการบุกเบิก
พื้นที่ป่าเขานับตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2478¹⁶ เพื่อสร้างโรงเรือนที่พัก
ชั่วคราว 1 หลัง จากนั้นได้มีการส่งนักโทษมาเพิ่มเติมเพื่อสร้างที่พักผู้ต้องขัง
2 หลัง โรงครัว 1 หลัง ที่พักพัศดี 1 หลัง ที่ทำการกองบัญชาการ 1 หลัง
ร้านสหกรณ์ 1 หลัง หลังจากงานก่อสร้างโรงเรือนต่าง ๆ เสร็จสิ้น ได้มีการ
จัดแบ่งผู้ต้องขังออกเป็นกลุ่ม ๆ โดยให้ทำการเพาะปลูกพืชผักที่จะสามารถ
นำมาใช้เป็นอาหารต่อไปได้¹⁷

เมื่อดำเนินการในขั้นต้นของทัณฑนิคมสำเร็จแล้ว กระทรวงมหาดไทย
ได้ประกาศตั้งทัณฑนิคมธารโตเป็น “เรือนจำภาคธารโต จังหวัดยะลา” เมื่อ

วันที่ 3 สิงหาคม 2478 และตั้งสงวน ตูลารักษ์ เป็นผู้บัญชาการเรือนจำ¹⁸ นอกจากนี้กรมราชทัณฑ์ยังได้คัดเลือกนักโทษเด็ดขาดส่งมาสมทบที่ทัณฑนิคม อีกหลายครั้ง ขณะเดียวกันได้เพิ่มกำลังเจ้าพนักงานให้มากขึ้นและเริ่มต้น โครงการฝึกหัดนักโทษโดยส่งผู้เชี่ยวชาญในหลายด้านมาฝึกอบรมวิชาชีพ สอนทักษะต่าง ๆ ให้ปฏิบัติงานเพื่อสร้างผลประโยชน์แก่เรือนจำ โดยเลือกสรร งานสอดคล้องกับทรัพยากรเรือนจำและสามารถนำไปขายตามตลาดท้องถิ่นได้ อันได้แก่ การป่าไม้การโรงเลื่อยจักร การก่อสร้างและขนส่ง การทำเหมืองแร่ การกลีกรรรม และการย่อยหิน

ในช่วงเวลาใกล้เคียงกับการตั้งทัณฑนิคมธารโต กรมราชทัณฑ์ได้ มอบหมายให้ขุนนิคมบรรณสาร (ทองย้อย ศรีนิยม) สารวัตรเรือนจำ ดำเนินการ สำรวจพื้นที่ป่าบริเวณตำบลคลองไผ่ อำเภอจันทึก (อำเภอสีคิ้วในปัจจุบัน) จังหวัดนครราชสีมา เพื่อจัดตั้งเป็น “เรือนจำภาคคลองไผ่” ในรูปแบบ ทัณฑนิคม¹⁹ โดยนำนักโทษจากเรือนจำจังหวัดนครราชสีมาจำนวนกว่า 500 คน มาเป็นแรงงานบุกเบิกป่าและปลูกสร้างอาคารต่าง ๆ²⁰ ตลอดจนดำเนินงาน หาผลประโยชน์จากกิจการป่าไม้ของนิคม ได้แก่ การทำฟืน การเผาถ่าน และโรงเลื่อยไม้²¹ นอกจากนี้กรมราชทัณฑ์ยังวางแผนจะบุกเบิกที่ดินเพื่อการ เพาะปลูกเนื้อที่ราว 1,000 ไร่ สำหรับปลูกพืชไร่ เช่น ถั่วลิสง พริกชี้หนู ฝ้าย ละหุ่ง และถั่วเหลือง ตลอดจนทำที่นา ทำสวนผัก และเลี้ยงสัตว์²²

เมื่อรัฐบาลคณะราษฎรได้ดำเนินงานปฏิรูปราชทัณฑ์จนนำไปสู่การ ประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวกับการราชทัณฑ์ 3 ฉบับในช่วงปลายทศวรรษ 2470 ที่ให้อำนาจกับกรมราชทัณฑ์ในการควบคุมและฟื้นฟูนักโทษ ผู้กระทำผิดซ้ำ รวมถึงเด็กที่กระทำผิดให้กลับตัวเป็นพลเมืองดี²³ ดังนั้นกรมราชทัณฑ์จึง สร้างสถาบันราชทัณฑ์ขนาดใหญ่สำหรับรองรับนักโทษและผู้กระทำผิดซ้ำ ที่มีจำนวนมาก ด้วยการใช้แนวทางแบบทัณฑนิคมในการจัดตั้งและขับเคลื่อน สถาบันราชทัณฑ์เหล่านั้น โดยอาศัยกิจการทัณฑนิคมธารโตเป็นต้นแบบในการจัดตั้งทัณฑนิคมแห่งอื่น ๆ

แนวคิดและการออกแบบทัณฑนิคม

ใน พ.ศ. 2479 รัฐบาลระบอบใหม่ได้จ้างซินยอร์ ยูเลียว เบรารเดลี (Dr. Comm. Berardelli) นักอาชญาวิทยาชาวอิตาลี มาเป็นที่ปรึกษาชาวต่างประเทศ ประจำกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้คำแนะนำในการออกแบบจัดสรรพื้นที่ภายใน

ทัณฑ์คม และเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานทัณฑ์คมให้ได้มาตรฐานเดียวกับทัณฑ์คมในประเทศแถบยุโรปตะวันตก²⁴ ซึ่งตามทัศนะของเบราร์เดลี ทัณฑ์คมเป็นสถานที่ที่กว้างเปล่าห่างไกลที่รวบรวมนักโทษที่กรมราชทัณฑ์ส่งมาเพื่อปรับปรุงพื้นที่ให้เหมาะกับการกสิกรรมและอุตสาหกรรม เมื่อพิจารณาในแง่ของหลักทัณฑ์วิทยา ทัณฑ์คมยังเป็นสถานที่ลงโทษชั้นเลิศ และการราชทัณฑ์ทั่วโลกต่างเห็นพ้องว่าการส่งนักโทษมาอยู่ในทัณฑ์คมมีส่วนช่วยฟื้นฟูให้สามารถกลับตัวเป็นพลเมืองดีได้จากการอยู่ใกล้ชีวิตธรรมดาและการทำงานกลางแจ้ง อันเป็นเครื่องมือให้นักโทษมีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ มีความคิดที่ผ่องใส รวมถึงได้สร้างประโยชน์ในทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ นักโทษภายในทัณฑ์คมจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับกรรมกรที่อยู่ภายใต้การควบคุมของผู้คุม เช่น การปรับปรุงพื้นที่ สร้างถนน ขุดคลอง สร้างที่พัก เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ทำป่าไม้ เฝ้าถ่าน และขุดแร่ ความสำเร็จของการจัดตั้งทัณฑ์คมนั้นจึงเป็นการเตรียมพื้นที่ไว้สำหรับให้ครอบครัวของนักโทษได้ไปทำมาหาเลี้ยงชีพ ยกที่ดินเหล่านั้นให้เป็นกรรมสิทธิ์ของเหล่านักโทษ ตลอดจนยกฐานะทัณฑ์คมให้เป็นคณาภิบาล²⁵

การจัดตั้งและดำเนินงานทัณฑ์คมในสมัยรัฐบาลคณะราษฎรนับว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกับทัณฑ์คมในยุโรปสมัยใหม่นับตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 จนถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ที่มีลักษณะโดดเด่นอยู่ 3 ประการ ได้แก่ (1) ที่ตั้งของทัณฑ์คมอยู่ในเขตชนบทและตัดขาดจากพื้นที่เมือง นักโทษจะทำงานกลางแจ้งตลอดทั้งวันและเรือนขังนักโทษมีความแตกต่างจากเรือนจำสมัยใหม่ (2) ขาวนิคมเป็น “คนที่ถูกลงโทษทางอาญา” (criminalized) ผู้ถูกศาลพิพากษาจำคุกหรือเป็นกลุ่มคนที่ถูกควบคุมตามคำสั่งของศาลอาญา ศาลทหาร ศาลการเมือง และตำรวจ เพื่อความปลอดภัยของสังคม และ (3) จากความพยายามหาผลประโยชน์สูงสุดจากนักโทษ การใช้แรงงานของนักโทษจึงกลายเป็นหัวใจสำคัญของกิจการทัณฑ์คม²⁶

รัฐบาลสยามได้ออกแบบให้ทัณฑ์คมเป็นสถาบันราชทัณฑ์ขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ท่ามกลางพื้นที่ป่าเขาห่างไกลจากชุมชนเมือง เพื่อใช้ธรรมชาติเป็นปราการในการตัดขาดขาวนิคมออกจากโลกภายนอก ส่งผลให้การหลบหนีออกจากทัณฑ์คมเป็นไปได้ยาก ขณะเดียวกันทัณฑ์คมธารโตยังอยู่ไม่ไกลจากพรมแดนประเทศสยามที่ติดกับอาณานิคมมาลายาของอังกฤษ หากมีนักโทษหลบหนีทางอาณานิคมอังกฤษจะจับกุมและส่งตัวนักโทษเหล่านั้นกลับมายังประเทศสยามตามข้อตกลงส่งผู้ร้ายข้ามแดน ดังนั้นทัณฑ์คมจึงไม่จำเป็นต้องออกแบบ

เป็นอาคารขนาดใหญ่ที่ซับซ้อนและมั่นคงแข็งแรงเพื่อป้องกันนักโทษหลบหนี เหมือนกับเรือนจำในเขตเมือง สถาปัตยกรรมราชทัณฑ์ในทัศนคติจึงประกอบด้วยกำแพงเรือนจำไม้หรือสังกะสี ซึ่งสร้างล้อมรอบกองบัญชาการเรือนจำ บ้านพักผู้บัญชาการเรือนจำและเจ้าพนักงาน เรือนขังนักโทษ โรงพยาบาล โรงครัว โรงเลี้ยงอาหาร และโรงเก็บพัสดุ โดยอาคารทั้งหมดล้วนถูกออกแบบให้มีลักษณะเรียบง่าย ประหยัด เน้นพื้นที่ใช้สอยให้เกิดประโยชน์สูงสุด และใช้ไม้เป็นวัสดุหลักในการก่อสร้าง อันสัมพันธ์กับผลผลิตจากกิจการป่าไม้ของแต่ละทัศนคติ ดังปรากฏจากภาพถ่ายเรือนจำภาคচারโตใน พ.ศ. 2479 ที่แสดงภาพอาคารเรือนขังนักโทษขนาดใหญ่สร้างด้วยไม้หลังคาสังกะสีโดยมีกำแพงเรือนจำไม้ล้อมรอบ และนอกแนวกำแพงไม้เป็นอาคารที่ทำการหรือบ้านพักเจ้าพนักงานเรือนจำ

ภายในเรือนจำภาคচারโต ผู้บัญชาการเรือนจำได้ออกแบบและจัดวางหน่วยงานต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับพื้นที่ของเรือนจำและสัมพันธ์กับสภาพภูมิประเทศ เพื่อความสะดวกในการขนส่งเครื่องอุปโภคบริโภค การปกครอง การจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง โดยที่ตั้งหน่วยงานแบ่งออกเป็น 6 พื้นที่ ได้แก่

- (1) ตำบลบาตูตามง ตั้งอยู่บริเวณปากทางถนนสายยะลา-เบตง บริเวณนี้เป็นที่ตั้งของหมู่รักษาการและหน่วยตรวจหาแร่
- (2) ตำบลโอเยอร์กระดง อยู่บริเวณริมถนนสายยะลา-เบตง เป็นที่ตั้งของกองบัญชาการชั่วคราวสำหรับการขยายงานทัศนคติและหน่วยป่าไม้โรงเลื่อยจักร
- (3) ตำบลบันนังเบะจ๊ะ เป็นที่ตั้งหน่วยย่อยหิน เนื่องจากมีหินคุณภาพดีเหมาะสำหรับใช้ในการทำถนน
- (4) ตำบลบ้านแหร์ เป็นบริเวณกึ่งกลางของพื้นที่ทัศนคติ เหมาะสำหรับการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของทัศนคติ รวมถึงมีความสะดวกในการติดต่อคมนาคมทั้งภายในและภายนอกทัศนคติ ดังนั้นพื้นที่นี้จึงถูกกำหนดเป็นที่ตั้งกองบัญชาการทัศนคติ หน่วยพยาบาลกลาง และหมู่รักษาการ
- (5) ตำบลบัวทอง เป็นพื้นที่ราบและห่างไกลจากถนนสายยะลา-เบตง เหมาะกับการตั้งเรือนจำสำหรับเป็นที่ควบคุมผู้ต้องขังที่ยังไม่ได้รับความไว้วางใจให้อยู่เขตทัศนคติ รวมถึงใช้เป็นที่ตั้งหน่วยกสิกรรมปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์
- (6) ตำบลบ้านโต อยู่บริเวณปลายถนนสายยะลา-เบตงของทัศนคติ เป็นที่ตั้งหน่วยรักษาการและหน่วยทำแร่²⁷

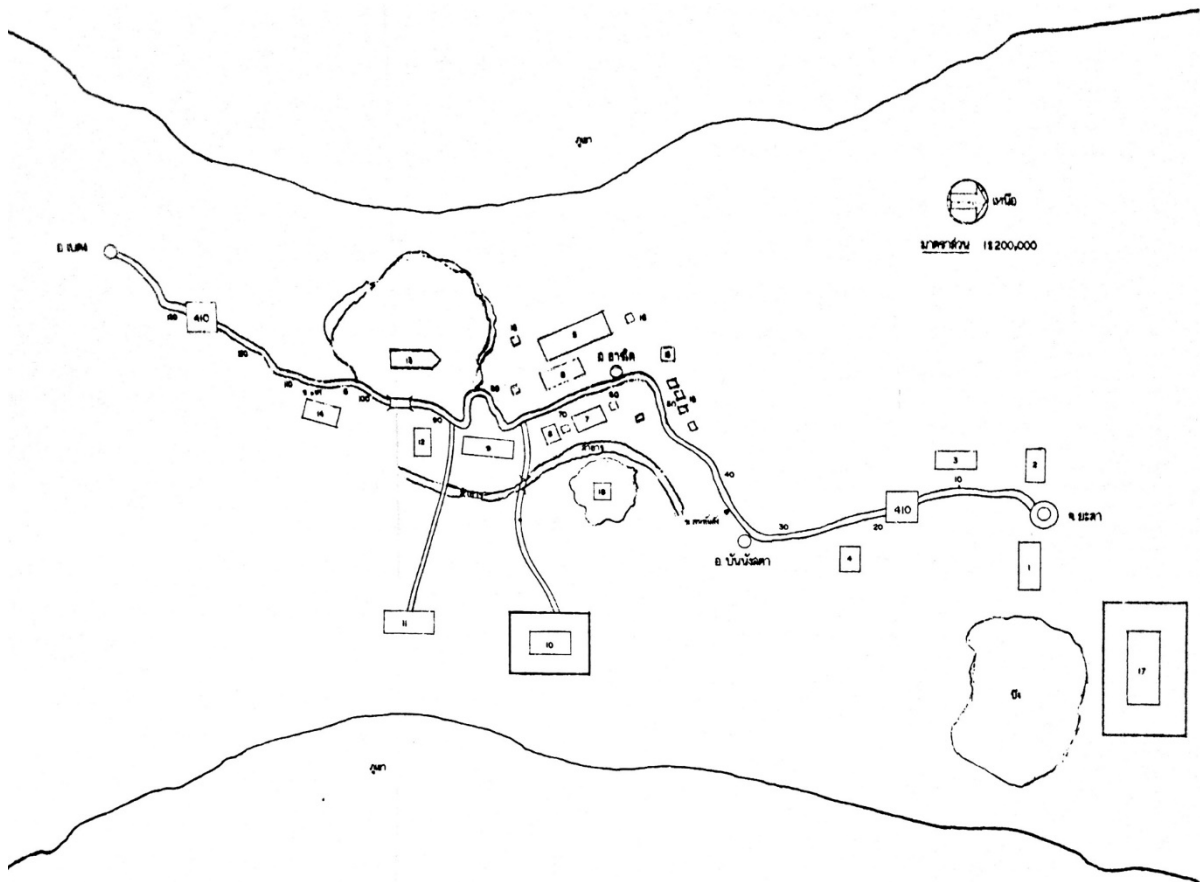
บนและล่าง: เรือนจำภาค
ธารโต อำเภอบันนังสตา
จังหวัดยะลา

เมื่อ พ.ศ. 2479

ที่มา: University of
Wisconsin-Milwaukee
Libraries, Robert L.
Pendleton Collection

หน้าตรงข้าม: แผนผัง
เรือนจำภาคธารโต
จังหวัดยะลา

ที่มา: กรมราชทัณฑ์, 80 ปี
กรมราชทัณฑ์ (กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์กรมราชทัณฑ์,
2539), 163.

แผนผังเรือนจำกลางภาคอาร์ดี

บ. ยะลา, อ. ยะลา, อ. บ้านนงครา, อ. ยะลา
เนื้อที่ประมาณ 25,000

สัญลักษณ์

1 กว๊านน้ำจืด < หิน > และหินทราย	10 หิน
2 กว๊าน	11 หินน้ำจืด
3 หินน้ำจืด	12 หินน้ำจืด
4 หินน้ำจืด	13 หินน้ำจืด
5 หินน้ำจืด	14 หินน้ำจืด
6 หินน้ำจืด	15 หินน้ำจืด
7 หินน้ำจืด	16 หินน้ำจืด
8 หินน้ำจืด	17 หินน้ำจืด
9 หินน้ำจืด	18 หินน้ำจืด
๑ หิน	๑๑ หิน
๐ หิน	๑๒ หิน
• หิน	๑๓ หิน

ปฏิบัติการราชทัณฑ์ระบอบใหม่ในทันทนิคม

ปฏิบัติการราชทัณฑ์หลังการปฏิรูปราชทัณฑ์ของรัฐบาลคณะราษฎร ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรมจากการดำเนินงานของทันทนิคม โดยรัฐบาลได้วางโครงการทันทนิคมให้เป็นสถาบันราชทัณฑ์ในอุดมคติที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลายเป็นพลเมืองดีกลับคืนสู่สังคม ปฏิบัติการราชทัณฑ์ของรัฐต่อผู้ต้องขังในทันทนิคมนั้นสามารถพิจารณาได้จากการควบคุมผู้ต้องขังของเจ้าพนักงาน อันสอดคล้องกับหัวใจของระบบราชทัณฑ์สมัยใหม่ ในยุโรปนับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 ที่กำหนดบทบาทให้เจ้าพนักงานในสถาบันราชทัณฑ์สั่งสอนและให้การศึกษาอบรมฝึกอาชีพแก่ผู้ต้องขัง สร้างระบบการบังคับใช้แรงงานที่มุ่งหมายจะช่วยฝึกฝนให้ผู้ต้องขังเรียนรู้วินัยในสังคม อุตสาหกรรมและสร้างผลประโยชน์ให้แก่รัฐ ตลอดจนการจัดการอาหารและดูแลสุขภาพร่างกายผู้ต้องขังให้มีความพร้อมสำหรับการฟื้นฟูศีลธรรม²⁸

จากเอกสารการดำเนินกิจการของทันทนิคมธารโตในช่วง พ.ศ. 2480 สงวน ตุลารักษ์ ชี้ให้เห็นว่าทันทนิคมมิได้มีความสำคัญในแง่ของเศรษฐกิจเท่านั้น ยังมีคุณค่าในฐานะเป็นสิ่งชี้วัดความก้าวหน้าของประเทศสยามในระบอบใหม่ อันเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายราชทัณฑ์ของรัฐบาลที่ประสงค์จะใช้ทันทนิคมเป็นพื้นที่ต้นแบบในการดำเนินงานทางเศรษฐกิจทั้งการบุกเบิกที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การจัดการศึกษาและอบรมศีลธรรมให้แก่นักโทษ รวมถึงการดำเนินงานด้านสาธารณสุขและสุขาภิบาล โดยใช้แรงงานนักโทษในการขับเคลื่อนกิจการต่าง ๆ พร้อมกันนั้นกรมราชทัณฑ์ยังเปิดโอกาสให้ข้าราชการไทย พระสงฆ์ และชาวต่างประเทศที่มีความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เข้าเยี่ยมชมทันทนิคมแห่งนี้นับตั้งแต่ พ.ศ. 2479-2480 เพื่อรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกิจการทันทนิคมให้ก้าวหน้ามากขึ้น²⁹ อันนำไปสู่การขยายกิจการทันทนิคมให้กว้างไกลยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการหาผลประโยชน์จากทันทนิคมแห่งนี้

เศรษฐกิจการราชทัณฑ์ในทันทนิคม

จากการศึกษาทันทนิคมธารโตของภมรี สุธะเกียรติ ชี้ให้เห็นว่าการจัดตั้งทันทนิคมยังเกี่ยวข้องกับนโยบายเศรษฐกิจของรัฐในการนำนักโทษไปอยู่ในพื้นที่ห่างไกล เพื่อบุกเบิกป่าดิบอันรกร้างว่างเปล่าให้กลายเป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน อันเป็นการนำคนไม่พึงประสงค์ออกจากสังคม ขณะเดียวกันนักโทษ

ยังถูกแปรมาเป็นแรงงานที่สร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ในบริเวณที่ห่างไกล อันทำให้กรมราชทัณฑ์ในระบอบใหม่มีลักษณะเป็นกระดูกสันหลังในการส่งเสริมความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของชาติ³⁰

การนำแรงงานนักโทษมาเป็นแรงงานในการสร้างผลประโยชน์ให้แก่ทัณฑนิคมถือเป็นหัวใจของการดำเนินกิจการทัณฑนิคมในระบอบใหม่ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่กรมราชทัณฑ์ รวมถึงเป็นการเป็นการฝึกฝนอบรมวิชาชีพแก่นักโทษไปในตัว การดำเนินงานทางเศรษฐกิจของทัณฑนิคมเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของระบบเศรษฐกิจภายในเรือนจำที่รัฐบาลคณะราษฎรวางโครงการไว้ โดยอาศัยเงินทุนและแรงงานนักโทษจำนวนมากมาใช้ดำเนินการ ซึ่งกิจการทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่ของทัณฑนิคมสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) กิจการป่าไม้และโรงเลื่อย (2) กิจการกสิกรรม (3) กิจการอื่น ๆ ตามทรัพยากรธรรมชาติของทัณฑนิคม

(1) กิจการป่าไม้และโรงเลื่อย

กิจการป่าไม้และโรงเลื่อยจักรเป็นกิจการแรกที่ทัณฑนิคมดำเนินงานนับตั้งแต่ช่วงแรกของการตั้งทัณฑนิคม อันสัมพันธ์กับการหักโค่นต้นไม้เพื่อบุกเบิกพื้นที่นิคมและนำไม้มาใช้เป็นวัสดุปลูกสร้างโรงเรือนชั่วคราว โดยทัณฑนิคมธารโตมีการดำเนินกิจการป่าไม้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2478 ซึ่งแบ่งสัดส่วนพื้นที่โค่นต้นไม้กับพื้นที่ป่าที่จะสงวนไว้ใช้ประโยชน์ในการเป็นแหล่งอาหารหรือหาของป่าอย่างชัดเจน³¹ ด้านทัณฑนิคมคลองไผ่นั้นดำเนินกิจการป่าไม้อย่างเป็นลำเป็นสัน เนื่องจากนิคมแห่งนี้มีทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ดังนั้นจึงสามารถหารายได้จากการตัดไม้ ทำฟืนส่งขายให้กับกรมรถไฟ รวมถึงการตั้งโรงเลื่อยไม้สำหรับขายไม้ให้กับหน่วยราชการและประชาชน โดยทัณฑนิคมแห่งนี้ตั้งโรงเลื่อยขนาดเล็ก 1 แห่งขึ้นใน พ.ศ. 2480 สามารถทำการเลื่อยไม้ได้วันละ 120 คิวบิกฟุต ซึ่งสร้างรายได้สูงถึง 21,600 บาทต่อปี³²

(2) กิจการกสิกรรม

การกสิกรรมเป็นการดำเนินกิจการในระยะที่สองหลังจากได้บุกเบิกและปรับสภาพพื้นที่จากป่าเขารกที่บึงให้กลายเป็นที่ดินสำหรับเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์สำหรับเป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารให้นักโทษในนิคม รวมถึงเป็นการฝึกฝนให้นักโทษมีทักษะด้านการกสิกรรมสำหรับประกอบอาชีพในอนาคต โดยงานกสิกรรมในทัณฑนิคมธารโตเริ่มต้นจนเป็นรูปเป็นร่างใน พ.ศ. 2479

บริเวณที่ตั้งของเรือนจำภาคตำบลไอเยอร์กะตง ใช้พื้นที่ประมาณ 50 ไร่ แบ่งออกเป็น 2 แผนก คือแผนกพืชและสัตว์ แผนกพืชนั้นได้ปลูกพืชพื้นเมือง และผักจีนต่าง ๆ เช่น ผักกาดกิ้นใบ และผักกิ้นหัว ถั่วต่าง ๆ ไร่ฟักทอง ฟักเขียว และปลูกพืชไว้เป็นอาหารสัตว์ จำพวกข้าวโพด ถั่วเขียว ถั่วลิสง มันเทศ โดยอาศัยแรงงานผู้ต้องขังและไม่ต้องอาศัยเงินลงทุนจากกรมราชทัณฑ์แต่อย่างใด ส่วนแผนกสัตว์ได้จัดการเลี้ยงสุกร เป็ด ไก่ และกระต่าย³³ สำหรับทัณฑนิคมคลองไผ่นั้นได้ดำเนินงานด้านกิจกรรมที่แตกต่างจากทัณฑนิคมธารโตพอสมควร เนื่องจากมีพื้นที่กว้างใหญ่กว่า 3 แสนไร่ จึงสามารถทำการเพาะปลูกพืชได้หลากหลาย การเพาะปลูกของนิคมแห่งนี้เริ่มต้นจากการทำไร่ถั่วลิสง แต่ล้มเลิกไปเนื่องจากต้องปันแรงงานบางส่วนไปก่อสร้างสถานราชการต่าง ๆ และหันไปทำไร่พริกชี้หนูเพราะเป็นสินค้าสำคัญของภาคอีสาน รวมถึงต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงนักรโทษ เมื่อทำการปลูกเองได้จึงสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายไปถึง 900 บาทต่อปี นอกจากนั้นยังมีการปลูกฝ้าย ปลูกละหุ่ง ปลูกถั่วเหลือง ทำนา และสวนผัก ซึ่งหากปลอดจากภัยธรรมชาติแล้วก็สามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่น³⁴

(3) กิจการอื่น ๆ ตามทรัพยากรธรรมชาติของทัณฑนิคม

กิจการอุตสาหกรรมสำคัญในทัณฑนิคมธารโตที่ประสบความสำเร็จแตกต่างจากทัณฑนิคมอื่น ๆ คือการย่อยหิน เนื่องจากทรัพยากรในพื้นที่เอื้ออำนวยเป็นอย่างยิ่ง หน่วยงานย่อยหินนี้ตั้งขึ้นที่เขابันนังแบและช่วงปลาย พ.ศ. 2478 เพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือการสร้างถนนสายยะลา-เบตงให้สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งกิจการย่อยหินนี้ได้มีการทำสัญญารับเหมากับกรมโยธาเทศบาลเพื่อนำผลผลิตส่งต่อไปยังกองทางตั้งแต่วันที่ 13 เมษายน 2479 เป็นต้นมา โดยมีการจัดสรรโครงการงบประมาณและแผนกปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน³⁵ หน่วยงานย่อยหินนี้ทำกำไรให้เรือนจำได้มากกว่า 5,000 บาท ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การสร้างถนนสายยะลา-เบตงดำเนินไปได้อย่างลุล่วง³⁶

เมื่อการย่อยหินที่ทัณฑนิคมธารโตสำเร็จลุล่วง การราชทัณฑ์จึงพยายามผลักดันกิจการนี้ไปดำเนินการในทัณฑนิคมอื่น ๆ ด้วย ทว่าด้วยสภาพภูมิประเทศและทรัพยากรในท้องถิ่นที่แตกต่างกัน กิจการย่อยหินในทัณฑนิคมคลองไผ่จึงไม่มีใครประสบความสำเร็จมากนัก แต่ก็สามารถสร้างรายได้จากการรับจ้างกองทางหลวงในการย่อยหินชุดดิน³⁷ สำหรับกิจการที่สร้างรายได้ให้แก่ทัณฑนิคมแห่งนี้คือ การเผาถ่าน ที่ทำรายได้สูงถึงปีละ 6,000 บาท โดยแทบจะเป็นกำไร

ล้วน ๆ เนื่องจากนิคมแห่งนี้มีเครื่องมือเครื่องใช้ แรงงาน และทรัพยากรในการใช้เผาถ่านอย่างมากมาย³⁸ นอกจากจะส่งขายให้แก่ชาวบ้านและร้านค้าในท้องถิ่นแล้ว ถ่านของทัศนนิคมคลองไผ่ยังได้ขนส่งถ่านผ่านตู้รถไฟมาขายในกรุงเทพฯ ที่ร้านค้าราชทัณฑ์วันละ 150 กระสอบ³⁹

การพิชิตมาลาเรียในทัศนนิคม

แม้ว่ารัฐบาลจะจัดวางโครงการเศรษฐกิจขนาดใหญ่ในการดำเนินกิจการทัศนนิคม เนื่องด้วยมุ่งเน้นการสร้างผลประโยชน์แก่ราชทัณฑ์เป็นสำคัญ แต่ในขณะเดียวกันก็ยังคำนึงถึงการดูแลสุขภาพอนามัยของนักโทษ ซึ่งนโยบายด้านสุขอนามัยผู้ต้องขังในสถาบันราชทัณฑ์สมัยใหม่วางอยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่าสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ไม่สะอาดเป็นบ่อเกิดของอาชญากรรม⁴⁰ ดังนั้นรัฐมีความจำเป็นต้องจัดหาอาหารการกินให้แก่ผู้ต้องขังตามความเหมาะสมกับการบำรุงรักษาสุขภาพ ในกรณีของการราชทัณฑ์ในระบบใหม่ได้กำหนดให้เรือนจำทุกแห่งต้องจัดการอนามัยและการสุขาภิบาล เพื่อให้ผู้ต้องขังมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ และมีกำลังในการทำงานตามกิจการต่าง ๆ ของเรือนจำ⁴¹ ซึ่งภายในทัศนนิคมนั้นได้มีการจัดการเรื่องอนามัยและสุขาภิบาลเช่นเดียวกับสถาบันราชทัณฑ์แห่งอื่น ๆ ทว่าด้วยธรรมชาติของทัศนนิคมที่ตั้งอยู่กลางป่าที่ห่างไกลจากสังคม เต็มไปด้วยภัยอันตราย ทั้งจากสภาพภูมิประเทศ สัตว์ร้าย และโรคภัยไข้เจ็บจากป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งไข้มาลาเรียจากยุงที่ก่อให้เกิดความเจ็บป่วยทั้งกับนักโทษและเจ้าพนักงานจำนวนมาก อันส่งผลต่อภาวะขาดแคลนแรงงานในการดำเนินงานของทัศนนิคม สะท้อนได้จากสถิติผู้เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลทัศนนิคมธารโตมีจำนวนถึง 1,809 คน ส่วนใหญ่ป่วยด้วยไข้มาลาเรีย⁴² ดังนั้นทัศนนิคมทุกแห่งจึงให้ความสำคัญกับการปราบไข้มาเลเรียอย่างเป็นกิจลักษณะ

ทัศนนิคมธารโตใช้วิธีแก้ปัญหามาลาเรียจากต้นเหตุด้วยการรักษาความสะอาดของลำธารโดยเก็บขยะ สิ่งปฏิกูล ต้นพืชหรือสวะต่าง ๆ ที่ลอยมากับน้ำออกเพื่อดูแลให้น้ำสะอาดอยู่เสมอ กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ของยุงโดยให้นักโทษกางพงดมตลิ่งริมน้ำพร้อมกับชุดร่อนน้ำเพื่อให้กระแสน้ำไหลได้สะดวกจนยุงไม่สามารถวางไข่ได้ ถมดินในบริเวณที่มีน้ำขัง ใช้น้ำมันโซลาฟันทตามลำธารและแหล่งน้ำต่าง ๆ ตลอดจนนำขี้เลื่อยมาชุบน้ำมันโซลาใส่กระสอบป่านแล้วใช้หินถ่วงอัดไว้ตามลำธารรอบพื้นที่ใกล้เคียงกับเรือนจำ⁴³

นอกจากนี้เจ้าพนักงานภายในทัศนนิคมยังร่วมมือกับเจ้าหน้าที่กรมสาธารณสุขสำรวจพื้นที่เขตทัศนนิคมและบริเวณใกล้เคียงเพื่อค้นหาและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุง มีการประชุมชี้แจงวิธีการป้องกันโรคนี้แก่เจ้าพนักงานและนักโทษ ตลอดจนออกตรวจเยี่ยมประชาชนในตำบลต่าง ๆ ข้างเคียงเพื่อค้นหาและรักษาผู้ป่วย รวมทั้งสร้างความเข้าใจกับประชาชนให้รู้จักดูแลรักษาตัวให้หายดีเพื่อมิให้เป็นพาหะนำโรคต่อไป ส่วนการป้องกันโรคนี้ทางเจ้าหน้าที่เสนอให้ผู้บัญชาการเรือนจำภาคคลองไผ่ระวังรักษาแหล่งน้ำมิให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ตลอดจนแนะนำให้จัดหาถังลวดมาติดที่เรือนขังนักโทษ หรือแจกจ่ายมุ้งให้นักโทษในเวลากลางคืนเพื่อป้องกันมิให้นักโทษถูกยุงกัดอีกด้วย⁴⁴

ปัญหาการดำเนินงานในทัศนนิคม

การต่อสู้กับไข้มาลาเรียของทัศนนิคมต่าง ๆ มิใช่ปัญหาเดียวที่ทัศนนิคมต้องจัดการแก้ไข ทว่าการดำเนินงานภายในทัศนนิคมทั้ง 2 แห่งยังประสบปัญหาอื่น ๆ อีกมากมายนอกเหนือไปจากภัยอันตรายจากป่า ยุง และสัตว์ร้ายนานาชนิด ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมและดูแลความสงบเรียบร้อยภายในทัศนนิคม นักโทษทะเลาะเบาะแว้งกัน เจ้าพนักงานมีวินัยหย่อนยาน รวมถึงปัญหาการทำงานที่ไร้ประสิทธิภาพของนักโทษ อย่างไรก็ตามปัญหาที่กล่าวมานี้ยังไม่หนักหนาเท่ากับปัญหาการหลบหนีของนักโทษ ปัญหาการดำเนินกิจการที่ล้มเหลวจากการบริหารและปฏิบัติงานที่ผิดพลาดของเจ้าพนักงาน ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ทวีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อประเทศไทยเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 อันนำมาสู่การล่มสลายของทัศนนิคมในที่สุด

ถึงแม้ว่าทัศนนิคมจะเป็นสถาบันราชทัณฑ์ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลกลางป่าเขาหรือเป็นเกาะกลางทะเล ซึ่งมีธรรมชาติเป็นปราการป้องกันการหลบหนีของนักโทษในทัศนนิคม ทว่าทัศนนิคมทุกแห่งกลับประสบปัญหานักโทษหลบหนีออกจากรั้วเป็นจำนวนมาก อันสะท้อนถึงปัญหาการควบคุมนักโทษภายในทัศนนิคม ตลอดจนเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนเกี่ยวกับปัญหาและข้อจำกัดของการดำเนินงานตามนโยบายราชทัณฑ์สมัยคณะราษฎร ทั้งนี้จากนโยบายราชทัณฑ์ที่มีความมุ่งหมายจะนำนักโทษมาเป็นแรงงานในการสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับรัฐ กรมราชทัณฑ์จึงได้เร่งรัดการผลิตผ่านการจัดตั้งทัศนนิคมและเรือนจำชั่วคราวเพื่อนำนักโทษไปดำเนินกิจการต่าง ๆ ของเรือนจำ ประกอบกับในคราวที่ขุนศรีศรากรเป็นอธิบดีกรมราชทัณฑ์ยังมี

คำสั่งปลดไช้ตรวนผู้ต้องขังในเรือนจำทั่วทั้งประเทศ⁴⁵ เพื่อยกระดับการควบคุมผู้ต้องขังให้มีมนุษยธรรมมากขึ้น รวมถึงให้ผู้ต้องขังสามารถทำงานต่าง ๆ ได้สะดวกและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แม้จะมีการจ่ายนักโทษจำนวนมากออกไปทำงานจะสร้างรายได้ผลประโยชน์ให้กับเรือนจำ แต่กรมราชทัณฑ์กลับต้องประสบปัญหาการหลบหนีของนักโทษที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะว่าเรือนจำจัดสรรผู้คุมจำนวนน้อย ส่งผลให้นักโทษหลบหนีจากการควบคุมได้สะดวก⁴⁶ ซึ่งจากสถิติผู้ต้องขังหลบหนีใน พ.ศ. 2480 ปรากฏว่าทัณฑนิคมธำมโตและทัณฑนิคมคลองไผ่มีผู้ต้องขังหลบหนีสูงถึง 47 คนจากจำนวนนักโทษที่หลบหนีทั่วประเทศ 784 คน⁴⁷ และปัญหานี้ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นในช่วงสงครามโลกจนทำให้พันตำรวจเอก มงคล กล้ากลางสมร อธิบดีกรมราชทัณฑ์ มีคำสั่งให้เรือนจำทุกแห่งนำเครื่องพันธนาการกลับมาใช้กับผู้ต้องขังเพื่อป้องกันการหลบหนีอีกครั้งใน พ.ศ. 2486

ความล้มเหลวในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของทัณฑนิคมแทบทุกแห่งเป็นปัญหาสะสมเรื้อรังและเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งที่น่าไปสู่การล่มสลายของทัณฑนิคมในช่วงทศวรรษ 2490 การดำเนินงานของเรือนจำภาคธำมโตจังหวัดยะลานั้นนับตั้งแต่ พ.ศ. 2478-2482 เป็นตัวอย่างที่สะท้อนความผิดพลาดของการบริหารจัดการภายในทัณฑนิคมได้อย่างเด่นชัดที่สุด นับตั้งแต่ปัญหาการทำบัญชี การควบคุมเงิน รวมถึงปัญหาการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของนิคมเมื่อพิจารณารายงานการตรวจบัญชีการเงินเรือนจำภาคธำมโตพบว่า เรือนจำแห่งนี้ขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถในการทำบัญชี โดยเจ้าหน้าที่ตรวจสอบบัญชีจากภายนอกต้องประสบกับความยุ่งยากและเสียเวลาเป็นอย่างมาก เพราะการจัดทำบัญชีมีการแบ่งแยกตามหมวดงานของนิคม แต่ละหมวดต่างก็ทำบัญชีของตัวเอง ส่งผลให้เอกสารและหลักฐานทางการเงินกระจัดกระจายและสูญหายไปจำนวนมาก ยากต่อการตรวจสอบบัญชี⁴⁸ ทัณฑนิคมธำมโตยังมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับการควบคุมการเงินหลายประการ โดยเฉพาะการให้นักโทษทำงานในลักษณะเสมียนพนักงาน เช่น การซื้อขายของ การรับเงิน การทำบัญชีและทำงานเอกสารต่าง ๆ ขัดกับระเบียบปฏิบัติทางราชการ นอกจากนี้ร้านสหกรณ์ของทัณฑนิคมยังประสบปัญหาขาดทุนเนื่องจากการทุจริตของเจ้าพนักงานและมีการทำบัญชีไม่ครบถ้วน

เมื่อประเทศไทยเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 นับตั้งแต่ปลาย พ.ศ. 2484 จนถึง พ.ศ. 2488 ภาวะสงครามได้กระทบต่อการดำเนินกิจการทัณฑนิคมทุกแห่ง นับตั้งแต่ปัญหาการขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคและเวชภัณฑ์อย่าง

รุนแรง งบประมาณในการลงทุนกิจการต่าง ๆ ส่วนมากไม่ได้รับการอนุมัติจาก ส่วนกลางในการเบิกจ่าย ทางนิคมจึงต้องแก้ปัญหาขาดเงินลงทุนหมุนเวียน ด้วยการใช้จ่ายอย่างประหยัดหรือระงับกิจการบางอย่างที่ไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน รวมถึงพยายามหากิจการใหม่ ๆ เพื่อให้ทัศนนิคมสามารถเลี้ยงตัวเองได้อย่าง เพียงพอ ทว่ากลับไม่ประสบความสำเร็จมากนัก นอกจากนี้เจ้าพนักงาน ทัศนนิคมยังต้องถูกโอนย้ายไปรับราชการทหาร อันส่งผลต่อการควบคุมและ ปกครองนักโทษในทัศนนิคม

ความพยายามในการฟื้นฟูทัศนนิคมของรัฐบาลหลังสงครามโลก

แม้ว่าทัศนนิคมแทบทุกแห่งจะประสบปัญหาและดำเนินกิจการล้มเหลวอย่าง เด่นชัดในช่วงสงครามโลก แต่เมื่อกลุ่มคณะราษฎรฝ่ายพลเรือนที่นำโดยปรีดี พนมยงค์ ได้ขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลปรีดี พนมยงค์ และรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวา- สวัสดิ์ได้พยายามฟื้นฟูกิจการทัศนนิคมที่ทรุดโทรมในช่วงสงครามให้กลับมามี ชีวิตชีวาอีกครั้ง กล่าวคือรัฐบาลทั้งสองชุดหวังว่า ทัศนนิคมจะกลายเป็น สถานที่อบรมและฝึกหัดผู้ต้องขังให้มีความชำนาญด้านกสิกรรมในรูปแบบนิคม เกษตรกรรมครบวงจร ทั้งการปลูกพืชสวน พืชไร่ และเลี้ยงสัตว์ เพื่อให้นิคม เหล่านี้สามารถเลี้ยงตัวเองได้ และนำผลผลิตที่ได้ขายให้กับประชาชนในราคาถูก อันจะช่วยกอบกู้วิกฤตการณ์ขาดแคลนอาหารและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ ไทยในช่วงหลังสงคราม ดังนั้นทัศนนิคมธารโตจึงเริ่มกิจการสวนมะพร้าว และสวนยางพารา รวมไปถึงจัดตั้งเรือนจำชั่วคราวที่บ้านควนกูติ จังหวัดพัทลุง เพื่อปลูกพืชผักสวนครัว ทำนาข้าวและโรงสีข้าว แล้วส่งอาหารไปเลี้ยงผู้ต้องขัง ตามเรือนจำและหน่วยงานในสังกัดกรมราชทัณฑ์ อันบรรเทาปัญหาขาดแคลน ข้าวในพื้นที่ภาคใต้ได้ในระดับหนึ่ง⁴⁹ นอกจากนี้ทัศนนิคมธารโตยังมีการขยาย กิจการเพิ่มเติมโดยตั้งเรือนจำชั่วคราวที่เขาไชยสน จังหวัดพัทลุง สำหรับนำ ขี้ค้างคาวมาทำเป็นปุ๋ยนาข้าวส่งให้แก่เรือนจำชั่วคราวบ้านควนกูติ และตั้ง เรือนจำชั่วคราวที่บ้านต้นโดน จังหวัดพัทลุง เพื่อดำเนินกิจการลำเลียงขนส่ง อาหารดิบและสิ่งของต่าง ๆ ระหว่างสถานีรถไฟบ้านต้นโดนกับเรือนจำชั่วคราว บ้านควนกูติอีกด้วย⁵⁰

ขณะที่ทัศนนิคมคลองไผ่ยังคงดำเนินกิจการผลิตพืชส่งให้กรมรถไฟ และทำการเผาถ่านอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตถ่านของนิคม

แห่งนี้ได้ส่งมาขายถึงกรุงเทพฯ ด้วยราคาย่อมเยา อันเป็นการช่วยเหลือ การดำรงชีพของคนเมืองในยามที่บ้านเมืองขาดแคลนเชื้อเพลิงหลังสงคราม นอกจากนี้จากสภาพภูมิประเทศของเรือนจำแห่งนี้ที่อยู่บนที่ราบสูงและมี แหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนั้นจึงเปิดช่องให้ทัณฑนิคมแห่งนี้ดำเนินกิจการกสิกรรม อย่างกว้างขวาง ได้แก่ การทำไร่ทำสวน เช่น พริก มะเขือ พักทอง พักเขี้ยว ข้าวโพด ถั่วฝักยาว มะนาว มะพร้าว ขนุน รวมถึงประกอบกิจการเลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ สุกร โค กระบือ

นอกจากนี้รัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ยังตั้งทัณฑนิคมแห่งใหม่ขึ้นคือ “เรือนจำเกษตรกรรมบางเขน” ที่อำเภอบางเขน จังหวัดพระนคร ตามความคิด ริเริ่มของนายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส โดยเรือนจำเกษตรแห่งนี้แบ่งออก เป็น 2 สาขา คือบริเวณลาดยาวและบางบัว มีจุดมุ่งหมายนำแรงงานนักโทษ มาทำไร่ ทำนา ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ส่งให้องค์การสหประชาชาติ ซึ่งที่ตั้งของ ทัณฑนิคมแห่งนี้อยู่บริเวณชานเมืองกรุงเทพฯ แตกต่างจากทัณฑนิคมแห่งอื่น ๆ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าเขาห่างไกลจากชุมชนเมือง เนื่องจากกรมราชทัณฑ์ประสงค์ จะใช้นิคมเกษตรกรรมแห่งนี้ดำเนินการผลิตพืชผลเพื่อแก้ปัญหาขาดแคลน อาหารในพื้นที่กรุงเทพฯ ช่วงหลังสงครามโลกเป็นสำคัญ โดยผลผลิตที่ได้กรม ราชทัณฑ์จะส่งให้องค์การสหประชาชาติจำหน่ายให้แก่ประชาชนในราคาถูกต่อไป⁵¹ แต่อย่างไรก็ตามองค์การสหประชาชาติดำเนินงานได้เพียง 5 เดือนก็ต้อง ประสบภาวะล้มละลายเนื่องจากปัญหาการทุจริตของเจ้าหน้าที่องค์กร รัฐบาล จึงมีคำสั่งให้ยุบเลิกองค์การสหประชาชาติในวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2490⁵² ดังนั้นกิจการของเรือนจำเกษตรกรรมบางเขนจึงได้รับผลกระทบไม่มีตลาดรับ ซื้อผลผลิต ประกอบกับเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลังการรัฐประหาร วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 กลุ่มชนชั้นนำใหม่ต่างพยายามกวาดล้างอิทธิพล ของกลุ่มปรีดีในวงราชการ รวมถึงยกเลิกโครงการต่าง ๆ ที่ถูกผลักดันโดยกลุ่ม อำนาจเดิม ส่งผลให้โครงการเรือนจำเกษตรกรรมบางเขนไม่ได้รับการสานต่อ และถูกยุบเลิกไปโดยปริยาย

อวสานทัณฑนิคมของคณะราษฎรหลังการรัฐประหาร 2490

จากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 ได้ส่งผลให้ ยุคสมัยของคณะราษฎรสิ้นสุดลง การดำเนินงานทัณฑนิคมในประเทศไทย ในช่วงทศวรรษ 2490 จึงไม่ได้รับความเอาใจใส่จากรัฐบาลในการปรับปรุง

โครงการพัฒนนิคมตามที่รัฐบาลพลเรือนหลังสงครามโลกได้วางเอาไว้ ดังนั้นกิจการของพัฒนนิคมจึงประสบกับปัญหาขาดทุนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การดำเนินงานพัฒนนิคมเสื่อมโทรมลงอย่างชัดเจน ดังสะท้อนจากพัฒนนิคมธารโตมิได้ดำเนินงานตามโครงการฟื้นฟูที่ได้วางไว้ มีการจัดสรรนักโทษจำนวนน้อยสำหรับเฝ้ารักษาเรือนต่าง ๆ สวนไม้ยืนต้น และเหมืองแร่ของนิคม แต่นักโทษส่วนมากถูกย้ายไปทำนาที่เรือนจำชั่วคราวควนกูติ จังหวัดพัทลุง ดังนั้นนับตั้งแต่ พ.ศ. 2494 กระทรวงมหาดไทยจึงเสนอโครงการยุบเลิกพัฒนนิคมธารโต เนื่องจากเห็นว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาของพัฒนนิคมไม่ประสบผลตามความมุ่งหมาย โดยเสนอให้ย้ายนักโทษและเจ้าพนักงานจากพัฒนนิคมธารโตไปรวมกับเรือนจำประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนที่ตั้งพัฒนนิคมเดิมให้เรียกว่า “เรือนจำธารโต” พร้อมกันนั้นในปีเดียวกันกรมราชทัณฑ์ยังได้ยกเลิกเรือนจำชั่วคราวควนกูติที่เคยเป็นเรือนจำสาขาของพัฒนนิคมธารโต แล้วให้กรมประชาสงเคราะห์เข้ามาดำเนินกิจการแทน⁵³

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2494 พัฒนนิคมธารโตที่เคยดำเนินกิจการอย่างกว้างขวางและมีสถานะเป็นเรือนจำขนาดใหญ่ระดับเรือนจำภาค จึงถูกลดสถานะเป็นเพียงเรือนจำขนาดเล็กอยู่ในสังกัดเรือนจำจังหวัดยะลา และมิได้มีการประกอบกิจการใด ๆ จากนั้นใน พ.ศ. 2499 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยยังเห็นว่า “ควรให้กรมราชทัณฑ์เลิกเรือนจำที่ธารโต และโอนให้กรมประชาสงเคราะห์ จัดเป็นนิคมสร้างตัวเอง จะได้ประโยชน์กว่า” และเมื่อนำเรื่องนี้ส่งให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว ได้มีความเห็นเพิ่มเติมว่า “ผมเห็นด้วย เรือนจำก็ต้องเป็นเรือนจำ จะเอานักโทษไปตั้งขึ้นเพื่อทำงานอย่างอื่น แล้วอาศัยว่าเป็นเรือนจำ ผมไม่เห็นด้วย นอกจากกรณีพิเศษ ฉะนั้นให้เลิกเรือนจำนี้ และมอบกรมประชาสัมพันธให้จัดการทำเป็นนิคมสร้างตนเองต่อไป”⁵⁴ ดังนั้นพัฒนนิคมธารโตที่ดำเนินการเป็นระยะเวลา 21 ปี นับตั้งแต่ พ.ศ. 2478 จึงสิ้นสุดลงในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2499 เมื่อกรมราชทัณฑ์ได้ยุบเลิกเรือนจำภาคธารโตอย่างเป็นทางการ แล้วส่งมอบที่ดินและทรัพย์สินของเรือนจำแห่งนี้ให้แก่กรมประชาสงเคราะห์เพื่อดำเนินการตั้งเป็นนิคมสร้างตนเองต่อไป

จากทัศนะของจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ต่อการยุบเลิกพัฒนนิคมธารโตข้างต้น เป็นตัวอย่างที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมผู้ต้องขังในกิจการราชทัณฑ์ไทย ที่กลับไปให้ความสำคัญกับการควบคุมผู้ต้องขังในสถาบันราชทัณฑ์ที่มั่นคงแข็งแรง มิใช่การนำผู้ต้องขัง

ไปเป็นแรงงานในการสร้างประโยชน์ให้แก่รัฐบาลแบบทณินคม ที่มุ่งหมายให้นักโทษบุกเบิกที่ดินห่างไกลและดำเนินการทางเศรษฐกิจให้กับกรมราชทัณฑ์ ประกอบกับในช่วงปลายทศวรรษ 2490 รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนากิจการด้านสังคมสงเคราะห์อย่างแข็งขัน รัฐบาลได้แสดงบทบาทในการดูแลสวัสดิภาพและจัดบริการสงเคราะห์แก่คนไร้ที่พึ่ง อันส่งผลให้กรมประชาสงเคราะห์ได้ขยายกิจการกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง ด้วยการนำผู้ยากไร้มาบุกเบิกที่ดินรกร้างว่างเปล่าเพื่อตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพในนิคม พร้อมกับอบรมฝึกฝนชาวนิคมนิคมเพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ การดำเนินงานดังกล่าวมีลักษณะทับซ้อนกับงานทณินคมของกรมราชทัณฑ์ อันเป็นเหตุให้รัฐบาลยกเลิกการควบคุมนักโทษในรูปแบบทณินคมทั้งหมดในช่วงปลายทศวรรษ 2490 โดยทณินคมยุคคณะราษฎรแห่งสุดท้ายในประเทศไทยคือ ทณินคมคลองไผ่ จังหวัดนครราชสีมา ได้ถูกเปลี่ยนแปลงจากทณินคมมาเป็นเรือนจำแบบปิด โดยกรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการสร้างเรือนจำขนาดใหญ่ที่มีกำแพงล้อมรอบอย่างมั่นคงแข็งแรงในบริเวณพื้นที่ส่วนหนึ่งของทณินคมเดิมและตั้งเป็น “เรือนจำกลางคลองไผ่” ซึ่งดำเนินการสร้างแล้วเสร็จและเปิดใน พ.ศ. 2501⁵⁵

สรุป

ทณินคมจัดตั้งขึ้นภายใต้แนวคิดที่รัฐต้องการปรับปรุงกิจการราชทัณฑ์สำหรับอบรมและฟื้นฟูนักโทษให้กลับเป็นพลเมืองดี ผ่านการฝึกฝนทักษะวิชาชีพแก่นักโทษให้เป็นแรงงานที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้แก่กรมราชทัณฑ์ โดยนายสงวน ตุลารักษ์ หนึ่งในสมาชิกคณะราษฎร ได้มีบทบาทผลักดันให้เกิดทณินคมแห่งแรกในระบอบใหม่ ณ อำเภอรอดโต จังหวัดยะลา จนกลายเป็นต้นแบบของการดำเนินงานทณินคมที่ใช้แรงงานนักโทษในการบุกเบิกและปรับปรุงพื้นที่ป่าเขาห่างไกลแห่งอื่น ๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับทรัพยากรในพื้นที่ ทั้งงานอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ตลอดจนจัดการดูแลสุขภาพอนามัยและให้การศึกษาวินิชาชีพแก่นักโทษ โครงการทณินคมยังมีความโดดเด่นในด้านการออกแบบจัดสรรพื้นที่ โดยใช้ปรากฏการณ์ธรรมชาติในการป้องกันนักโทษหลบหนี สถานที่คุมขังและเรือนพักต่าง ๆ เน้นความเรียบง่าย ให้ความสำคัญกับประโยชน์ใช้สอย และจัดวางพื้นที่การทำงานของนักโทษให้สอดคล้องกับ

สภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละแห่ง อย่างไรก็ตามการดำเนินงานภายในทัศนคมนั้นกลับประสบปัญหามากมาย ไม่ว่าจะเป็นการหลบหนีของนักโทษจำนวนมาก การทุจริตของเจ้าพนักงาน การดำเนินงานที่ขาดทุนต่อเนื่อง ปัญหาการแพร่ระบาดของรุนแรงของไข้มาลาเรีย ตลอดจนความเสื่อมโทรมของทัศนคมจากภาวะสงครามโลก นอกจากนี้หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 รัฐบาลชุดใหม่ได้มีแนวคิดและวิธีการปฏิบัติต่อนักโทษที่แตกต่างจากรัฐบาลคณะราษฎร อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบายราชทัณฑ์และการยุบเลิกกิจการทัศนคมที่ธารโตและคลองไผ่

เชิงอรรถ

¹ “พระราชบัญญัติตัดสินคนจระจัดและคนต้องโทษหลายครั้ง ร.ศ. 127,” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 25, ตอนที่ 24 (13 กันยายน ร.ศ. 127): 666–668.

² “หมายแจ้งโทษ ศาลพระราชอาญาส่งผู้ต้องหาไปต่างหัวเมือง,” 28 กันยายน-7 มีนาคม ร.ศ. 127, เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5 กระทรวงนครบาล, ร.5 น.6.2/969, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

³ “ส่งหมายแจ้งโทษรวม 53 ฉบับ เพื่อส่งตัวไปหัวเมือง,” 26 ตุลาคม ร.ศ. 127–16 มิถุนายน ร.ศ. 129, เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5 กระทรวงนครบาล, ร.5 น.6.2/970, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

⁴ “นักโทษจระจัดแลเรื่องที่คุมขัง,” 1 ธันวาคม 2453–30 ตุลาคม 2459, เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล, ร.6 น.5.7/3, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁶ “เรื่องส่งคนต้องโทษหลายครั้งหรือคนจระจัดไปตัดสินคนต่างจังหวัดของมณฑลนครราชสีมา,” ใน **รายงานการประชุมสมุหเทศาภิบาล ปีที่ 33 พระพุทธศักราช 2471** (พระนคร: โรงพิมพ์กองทัพอากาศ, 2471), 113.

⁷ “นักโทษจระจัดแลเรื่องที่คุมขัง,” 1 ธันวาคม 2453–30 ตุลาคม 2459, เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล, ร.6 น.5.7/3, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁹ “เรื่องการเรือนจำ,” ใน **รายงานการประชุมสมุหเทศาภิบาล ปีที่ 32 พระพุทธศักราช 2470** (พระนคร: โรงพิมพ์เจริญผล, 2470), 24–28.

¹⁰ กรมราชทัณฑ์, **ความก้าวหน้าของการราชทัณฑ์แห่งสยามในระบอบประชาธิปไตย** (พระนคร: โรงพิมพ์กองทัพอากาศ, 2479), 10–12; กรมราชทัณฑ์, **การเศรษฐกิจของเรือนจำในระบอบประชาธิปไตย** (พระนคร: โรงพิมพ์กองทัพอากาศ, 2481), 1.

¹¹ Minako Sakata, “Japan in the Eighteenth and Nineteenth Centuries,” in **A global history of convicts and penal colonies**, ed. Clare Anderson (London: Bloomsbury Academic, 2018), 329.

¹² สงวน ตุลารักษ์, “ปาฐกถา เรื่องการราชทัณฑ์,” **ทัศนวิทยา** เล่ม 1 ตอนที่ 5 (ธันวาคม–มกราคม 2478): 394–395.

¹³ กรมราชทัณฑ์, **รายงานการเรือนจำภาคจังหวัดยะลาของผู้บัญชาการเรือนจำ** (พระนคร: โรงพิมพ์กองทัพอากาศ, 2480), 1–2.

¹⁴ กรมราชทัณฑ์, **ความคิดเห็นของผู้ที่ไปเยี่ยมเรือนจำภาคจังหวัดยะลา** (พระนคร: โรงพิมพ์กองทัพอากาศ, 2480). พิมพ์แจกในงานฉลองรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2480), 5.

¹⁵ กรมราชทัณฑ์, **รายงานการเรือนจำภาคจังหวัดยะลาของผู้บัญชาการเรือนจำ**, 3–4.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, 5–6.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, 6–7.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, 8.

¹⁹ ธนวัฒน์ จันทรปรณิก และยงยุทธ ผันเผ่าเลิศ, **ตำนานคุกไทย** (นนทบุรี: กรมราชทัณฑ์, 2554), 244; “คำสั่ง 449/2479 เรื่องตั้งเรือนจำและผู้บัญชาการเรือนจำภาคคลองไผ่ จังหวัดนครราชสีมา,” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 53 (14 มิถุนายน 2479): 562.

²⁰ “บัญชีประมาณการก่อสร้างสถานที่ราชการเรือนจำภาคคลองไผ่ และบัญชีเปลี่ยนแปลงรายการ จังหวัดนครราชสีมา,” พ.ศ. 2477–2480, เอกสารกระทรวงมหาดไทย มท.4.6/35, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

²¹ “ขออนุญาตตัดไม้สร้างเรือนจำคลองไผ่ และเรือนขังนักโทษที่เป็นวันโรค จังหวัดนครราชสีมา,” พ.ศ. 2479, เอกสารกระทรวงมหาดไทย, มท.4.6/30, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

²² กรมราชทัณฑ์, **การเศรษฐกิจของเรือนจำในระบอบประชาธิปไตย**, 107–114.

²³ ประเด็นเรื่องการควบคุมและฝึกอบรมเด็กที่กระทำผิด ดูเพิ่มเติมใน ศรัณยู เทพสงเคราะห์, “โรงเรียนฝึกอาชีพ: พื้นที่ควบคุมเด็กในสถาบันราชทัณฑ์ไทย พ.ศ. 2479-2501,” ใน *ราชรัฐธิปไตย: การเมือง อำนาจ และความทรงจำของ (คณะ) ราษฎร* (กรุงเทพฯ: มติชน, 2562), 185-215.

²⁴ “Italian’s discipline for Siam prisoners,” *The Singapore free press and mercantile advertiser* (9 July 1938): 5; “เรื่องจ้างชาวต่างประเทศ แผนกราชทัณฑ์,” พ.ศ. 2478-2485, เอกสารสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สร.0201.19/42, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

²⁵ ซินยอร์ ยูเลียว เบรารเดลลี, “ทัณฑนิคม,” ใน *ความคิดเห็นของผู้ที่ไปเยี่ยมเรือนจำภาคจังหวัดยะลา* (พระนคร: กรมราชทัณฑ์, 2480), 8-11.

²⁶ Mary Gibson and Ilaria Poerio, “Modern Europe, 1750-1950,” in *A global history of convicts and penal colonies*, ed. Clare Anderson (London: Bloomsbury Academic, 2018), 338.

²⁷ กรมราชทัณฑ์, *ความคิดเห็นของผู้ที่ไปเยี่ยมเรือนจำภาคจังหวัดยะลา* (พระนคร: โรงพิมพ์กองทัพอากาศ, 2480. พิมพ์แจกในงานฉลองรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2480), 11-14.

²⁸ Patrica O’Brien, *The promise of punishment: Prisons in Nineteenth-Century France* (Princeton: Princeton University Press, 1982), 304.

²⁹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน กรมราชทัณฑ์, *ความคิดเห็นของผู้ที่ไปเยี่ยมเรือนจำภาคจังหวัดยะลา* (พระนคร: โรงพิมพ์กองทัพอากาศ, 2480. พิมพ์แจกในงานฉลองรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2480).

³⁰ ภูมิ สุระเกียรติ, “เปลี่ยน “ป่าดิบ” ให้เป็น “บ้าน” ชุมชนในฝัน ณ ทัณฑนิคมธารโต พ.ศ. 2478-2500,” ใน *จินตกรรมจากปัตตานี: มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในกระแสการเปลี่ยนแปลง*, ณภัค เสรีรักษ์ และรชฏ สาตราวุธ, บรรณาธิการ (ปัตตานี: คณะมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2558), 250-275.

³¹ กรมราชทัณฑ์, *รายงานการเรือนจำภาคจังหวัดยะลาของผู้บัญชาการเรือนจำ* (พระนคร: โรงพิมพ์กองทัพอากาศ, 2480), 20-22.

³² กรมราชทัณฑ์, *การเศรษฐกิจของเรือนจำในระบอบประชาธิปไตย* (พระนคร: โรงพิมพ์กองทัพอากาศ, 2481), 92.

³³ กรมราชทัณฑ์, *รายงานการเรือนจำภาคจังหวัดยะลาของผู้บัญชาการเรือนจำ*, 30-33.

³⁴ กรมราชทัณฑ์, *การเศรษฐกิจของเรือนจำในระบอบประชาธิปไตย*, 107-113.

³⁵ กรมราชทัณฑ์, *รายงานการเรือนจำภาคจังหวัดยะลาของผู้บัญชาการเรือนจำ*, 35.

³⁶ *เรื่องเดียวกัน*, 36.

³⁷ ขุนพิสิฐนนทเดช, *บันทึกความจำชีวิตประวัติขุนพิสิฐนนทเดช กับความรู้รอบตัวและธรรมะ* (นครหลวงกรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาดไทย, 2515), 60.

³⁸ กรมราชทัณฑ์, *การเศรษฐกิจของเรือนจำในระบอบประชาธิปไตย*, 93-94.

³⁹ ขุนพิสิฐนนทเดช, *บันทึกความจำชีวิตประวัติขุนพิสิฐนนทเดช กับความรู้รอบตัวและธรรมะ*, 64.

⁴⁰ Peter Zinoman, *The colonial bastille: A history of imprisonment in Vietnam, 1862-1940* (Berkeley: University of California Press, 2001), 91.

⁴¹ เสถียร วิชัยลักษณ์, *ประมวลข้อบังคับและระเบียบการราชทัณฑ์* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์นิติเวช, 2492), 144-147.

⁴² กรมราชทัณฑ์, *รายงานการเรือนจำภาคจังหวัดยะลาของผู้บัญชาการเรือนจำ*, 54-55.

⁴³ *เรื่องเดียวกัน*, 54-57.

⁴⁴ “ตรวจราชการและปราบปรามไข้จับสั่น เรือนจำภาคคลองไผ่ ของ ร.ต.ท. เสถียร ลายลักษณ์ จังหวัดนครราชสีมา,” พ.ศ. 2480, เอกสารกระทรวงมหาดไทย, มท.4.7/68, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

⁴⁵ อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพระปัญญาคุณ
ปณณะวังโส (พล.ต.ต. ชลอ ศรีศรากร) (กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, 2530), 15-16.

⁴⁶ “การจ่ายนักโทษออกทำงานในสถานที่ใกล้ป่า,”
ทัณฑวิทยา เล่ม 5 ตอน 3 (สิงหาคม-กันยายน 2482):
276-277.

⁴⁷ “สถิติแสดงจำนวนผู้ต้องขังหลบหนี,” ทัณฑวิทยา
เล่ม 5 ตอน 4 (ตุลาคม-พฤศจิกายน 2482): 402-403.

⁴⁸ “นายสงวน ตูลารักษ์ ผู้บัญชาการเรือนจำภาคธำ
จ.ว.ยะลา บกพร่องต่อหน้าที่,” 25 สิงหาคม 2482-
12 มิถุนายน 2483, เอกสารสำนักเลขาธิการคณะ
รัฐมนตรี, (3)สร.0201.2.7/36, สำนักหอจดหมายเหตุ
แห่งชาติ.

⁴⁹ บรรยง มกรภิรมย์, **ระเบียบวินัยและการศึกษา
อบรมผู้ต้องขัง** (พระนคร: โรงพิมพ์เรือนจำประจำเขตต์
คลองเปรม, 2491), 75-77.

⁵⁰ ประหยัด โลหะรัตน์, “เรือนจำกลางภาคธำโต จังหวัด
ยะลา,” ใน **80 ปีกรมราชทัณฑ์** (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
กรมราชทัณฑ์, 2539), 162.

⁵¹ บรรยง มกรภิรมย์, **ระเบียบวินัยและการศึกษาอบรม
ผู้ต้องขัง**, 121-133.

⁵² บุญทริกา บุรณะบุตร, “บทบาททางการเมืองของ
พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ (พ.ศ. 2475-2490)”
(วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), 115-117.

⁵³ “เรื่องทัณฑ์โทษคนควบคุม จังหวัดพัทลุง,” 4 พฤษภาคม-
23 สิงหาคม 2494, เอกสารสำนักเลขาธิการคณะ
รัฐมนตรี, (2)สร.0201.83/45, สำนักหอจดหมายเหตุ
แห่งชาติ.

⁵⁴ ธนวัฒน์ จันทรรณิก และยงยุทธ ผันเฝ้าเลิศ,
ตำนานคุกไทย (นนทบุรี: กรมราชทัณฑ์, 2554), 457.

⁵⁵ สลับ วิสุทธีมรรค, “คำกล่าวในการเปิดเรือนจำกลาง
คลองไผ่,” **วารสารราชทัณฑ์** 6, 3 (มิถุนายน 2501):
ณ-ณ.

Bibliography

Soures (Thai)

‘anusōṅ ngān phrarāṭchathān phlœng sop
phra panyā khun punna wangso
(chalō sīsakōṅ) [Funeral memorial
book of Phra Panyakhun Punnewagso
(Chalo Sisarakon)]. Bangkok:
The Department of Corrections Press,
1987.

“banchī pramāṅkān koṣāṅ sathānthī rāṭchakān
rūāṅchām phākhloṅghai læ banchī
plānplāṅ rāikān ṅangwat Nakhoṅ
Rāṭchasiṁā [Accounts for the
construction of Khlong Phai Regional
Prison and account changing lists
in Nakhon Ratchasima Province].”
1934-1937. The Ministry of Interior
MT.4.6/35. National Archives of
Thailand.

Banyong Mokaraphirom. **rabiāp winai læ
kānsuksā ‘oprom phūtoṅghang
[Discipline and education for
prisoners]**. Phra Nakon: Rueancham
Pracham Khet Khlong Prem Press,
1937.

Boontarika Bouranabutra. “botbat thāṅkān
mūāṅ khoṅgh phon rūā trī thawan
thamrong nāwā Sawat (PhoṅSoṅ. 2475-
2490) [The political role of Rear
Admiral Thawan Thamrong-Nawasawat
(1932-1947)].” Master Thesis,
Chulalongkorn University, 1991.

Department of Corrections. **kān sēthakī**
khōng rūānchām nai rabōp
prachāthipatai [The prison
economy in democracy].
Phra Nakon: Kong Lahuthot Press,
1938.

_____. **khwām kāōnā khōng kān**
rāthathan hāng Sayām nai rabōp
prachāthipatai [The progress of
corrections in the democratic era
of Siam]. Phra Nakon: Kong Lahuthot
Press, 1936.

_____. **khwāmkhithen khōng phū thī**
pai yām rūānchām phāk chāngwat
ya lā [The opinions of people
who visit Yala Regional Prison].
Phra Nakon: Kong Lahuthot Press, 1937.

_____. **pāetsip pī krom rāthathan**
[80 years of the Department of
Corrections]. Bangkok: The Department
of Corrections Press, 1996.

_____. **rāingān kānrūān chām phāk**
chāngwat ya lā khōng phū
banchākān rūānchām [Report of
the Yala Provincial Prison of the
prison commander]. Phra Nakon:
Kong Lahuthot Press, 1937.

“kān chāi nakthōt ‘ōk tham ngān nai sathanthī
klai pā [Sending prisoners to work
near the forest].” **Thanthawitthaya**
[Penology] 5, 3 (August-September
1939): 276-277.

“kamsang 449/2479 rūāng tang rūānchām
lā phū banchākān rūānchām
phākkhōngphai chāngwat Nakhōn
Rāthasīmā [Order 449/2479, Establishing
prison and commandant of Klong Phai

Regional Prison, Nakhon Ratchasima
Province].” **The government gazette**
53 (14 June 1936): 562.

“khō ‘anuyāt tat mai sāng rūānchām
khōngphai lā rūān kang nakthōt thī
pen wannarōk chāngwat Nakhōn
Rāthasīmā [“Permission to cut trees
to build Klong Phai Prison and prison
for tuberculosis prisoners in Nakhon
Ratchasima Province].” 1936.
The Ministry of Interior. MT.4.6/30.
National Archives of Thailand.

“māi chāng thōt sām phra rāt ‘āyā song
phūthōnghā pai tāng huāmūāng
[The Royal Criminal Court send
the accused to other districts].”
28 September–7 March 1908.
The Ministry of Metropolitan.
R.5N.6.2/969. National Archives
of Thailand.

“nāi sanguān tulā rak phū banchākān rūānchām
phāk thān tō chō wō ya lā bokphōng
tōnā thī [Sanguan Tularak, the
commander of Yala Regional Prison,
neglected duties].” 4 May–23 August
1951. The Secretariat of the Cabinet.
(3)SR.0201.2.7/36. National Archives of
Thailand.

“nakthōt chōnchat lā rūāng thī khumkhang
[Vagabond Prisoners and prison].”
1 December 1910–30 October 1916.
The Ministry of Metropolitan.
R.5N.5.7/3. National Archives of
Thailand.

Pamaree Surakiat. “plīān pādīp hai pen bān
chumchon nai fan Na thanthanikhom
thān tō Phō So. 2478-2500 [Changing
“jungle” into “home”: dream

- community at Than To penal colony 1935-1957].” In **ċhintathat ċĥāk pattānī: manutsayasāt læ sangkhommasāt nai krasæ kān plīanplæng** [Imagine from Pattani: Humanities and social sciences in transition], 236-320. Edited by Naphak Serirak and Rachata Sastawut. Pattani: Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, 2015.
- Phisitnonthadet, Khun. **banthuk khwām ċĥam ċhīwaprawat khun phisitthanonthadet kap khwāmru rōp tuā læ thamma** [Memories of Khun Phisitnonthadet with general knowledge and doctrine]. Nakhon Luang Krung Thep Thon Buri: Mahatthai Press, 1972.
- “phrarāċĥabanyat dat sandān khonċhōn ċĥat læ khon tōngthot læi khrang rōċ soċ 127 [Act of penalty for the vagrants and repeat offenders, R.A.127].” **The government gazette** 25, 24 (13 September 1908): 666-668.
- Prayat Loharat. “rūānċĥam klāng phāk thān tō ċĥangwat ya læ [Than To Regional Prison, Yala Province].” In **80 pī krom rāċĥathan [80 years of the Department of Corrections]**, 162-164. Bangkok: The Department of Corrections Press, 1996.
- “rūāng ċĥāng ċāo tāngprathet phanæċ rāċĥathan [Hiring foreigner in the department of corrections].” 1935-1942. The Secretariat of the Cabinet. SR.0201.19/42. National Archives of Thailand.
- “rūāng kānrūān ċĥam [The prisons].” In **rāīngān kānprachum samuhathesāphibān pī thī sām̄sipsōng phra Phutthasakkarāt sōngphansīroċĥetsip** [The minutes of intendant meeting 32 1927], 24-29. Phra Nakon: Charoen Phon Press, 1927.
- “rūāng song khon tōngthot læi khrang rū khonċhōn ċĥat pai dat sandān waitāng ċĥangwat khōng monthon nakhōn sī tham rāt [Sending vagrants and repeat offenders to punish in the provinces].” In **[The minutes of intendant meeting 32 1928]**, 110-132. Phra Nakon: Charoen Phon Press, 1928.
- “rūāng thanthanikhom khūān kut ċĥangwat Phatthalung [Kuan Kut Penal Colony, Phatthalung Province].” 4 May–23 August 1951. The Secretariat of the Cabinet. (2)SR.0201.83/45. National Archives of Thailand.
- Salap Wisutthimak. “kham klāo nai kān poet rūānċĥam klāng khlōngphai [Speech on the opening of Klong Phai Central Prison].” **Department of Corrections Journal** 6, 3 (June 1958): ฦ-ฦ.
- Sanguan Tularak. “pāthakathā rūāng kān rāċĥathan [Correctional lecture].” **Thanthawitthaya [Penology]** 1, 5 (December-January 1935): 394-395.
- Sarunyou Thepsongkraow. “rōngriān fuk ‘āċhīp: phūnthī khūāpkhum dek nai sathāban rāċĥathan Thai PhōċSoċ 2479-2501 [The Vocational Training School: The Juvenile Detention in Thai Penal Institutions, 1936-1958].” In **rātsa-dōnthiptai : kānmūāng ‘amnāt læ**

song čam khoṅg (khana) rātsadoṅ
[Rassadorn Thippatai: Politics
powers and memories of People
(Party)], 185-215. Bangkok: Matichon,
2019.

Sathian Wichailak. **pramūan khoṅgkhap
læ rabiāpkān rāčchathan** [Rules
and disciplines of the penal
administration]. Bangkok: Nitiwhet
Press, 1949.

“sathiti sadæṅg čamnuān phūtoṅgkhang lop
nī [Statistics of prison escapes],”
Thanhawitthaya [Penology] 5, 4
(October-November 1939): 402-419.

“song māi čæṅg thoṭ rūam hāsipsām chabap
phūa song tua pai hūamūang [53 Orders
for sending the accused to other
districts].” 26 October 1908-16 June
1910. The Ministry of Metropolitan.
R.5N.6.2/970. National Archives of
Thailand.

Thonawat Chantharapannik and Yongyut
Phanphaoloet. **tamnān khuk Thai**
[**Thai Prison Legend**]. Nonthaburi:
Department of Corrections, 2011.

“truāt rāčchakān læ prāpprām khaichapsan
rūānčam phākkhloṅgphai khoṅg
sathian lailak čangwat Nakhōn
Rāčhasīmā [Inspection and Malaria
suppression of Sathien Lai Lak in
Khlong Phai Regional Prison,
Nakhon Ratchasima Province].” 1937.
The Ministry of Interior. MT.4.7/68.
National Archives of Thailand.

Sources (Other Languages)

“A Siamese penal settlement.” **The Singapore
free press and mercantile advertiser**
(30 September 1912): 4.

Gibson, Mary and Ilaria Poerio. “Modern Europe,
1750-1950.” In **A global history of
convicts and penal colonies**, 337-370.
Edited by Clare Anderson. London:
Bloomsbury Academic, 2018.

“Italian’s discipline for Siam prisoners.”
**The Singapore free press and
mercantile advertiser** (9 July 1938): 5.

O’Brien, Patrica. **The promise of punishment:
Prisons in Nineteenth-Century
France**. Princeton: Princeton
University Press, 1982.

Sakata, Minako. “Japan in the Eighteenth and
Nineteenth Centuries.” In **A global
history of convicts and penal
colonies**, 307-335. Edited by Clare
Anderson. London: Bloomsbury
Academic, 2018.

University of Wisconsin-Milwaukee Libraries.
Robert L. Pendleton Collection.
Accessed October 24, 2020. Available
from [https://collections.lib.uwm.edu/
digital/collection/agsphoto/search/se
archterm/Penal%20Settlement%2C%
20Yala](https://collections.lib.uwm.edu/digital/collection/agsphoto/search/searchterm/Penal%20Settlement%2C%20Yala)

Zinoman, Peter. **The colonial bastille: A history
of imprisonment in Vietnam, 1862-
1940**. Berkeley: University of California
Press, 2001.